

(Политика, 04.01.2009)

Како је бити шеф дипломатије земље која је некада била један од лидера глобалне светске политике, потом се нашла у гротлу санкција, ратова и бомбардовања, а сада је на маргини великих догађаја препуштена себи, својим проблемима и амбицијама да уђе у велику европску породицу народа?

У народу који не цени успех и не трпи пророке у свом селу, сумњичаво се питајући како неко може да буде министар када му је деда још жив, тај посао добио је дипломац физике с Кембриџа који се примењеном математиком бавио у инвестиционом банкарству а потом изучавао државну управу на Харварду, 33-годишњи Вук Јеремић, најмлађи министар иностраних дела у историји Србије.

Тешко је управљати народом који има више од 270 врста сира, говорио је Шарл де Гол. Чини се да није ништа лакше бити на положају у Србији када вас у кратком распону каријере прво оптуже да сте амерички човек, потом руски, а сада испадне и исламски. Још је теже када апелујете на „колективно растрежњење” у ситуацији кризе, одбране интереса Србије сасвим ограниченим ресурсима, када у 2009. очекујете оштре притиске споља због Косова и када апелујете на прекид унутрашњих „конфронтација и саплитања”.

Министре Јеремићу, преговори са Газпромом одређују да Вас питам: колико је влада сложна око спољне политике?

Најчешће имамо јединствено гласање, али све одлуке у влади се на крају доносе већином. Што се тиче стратешких, магистралних опредељења спољне политике, јединство владе не би требало доводити у питање.

Били сте министар и у претходној влади. Да ли се догодило да нисте били потпуно сагласни с неким одлукама које је та влада доносила?

Пре него што се донесе одлука може да постоји и жива дебата. Тако је било у претходној, тако је и у овој влади, али што се спољне политике тиче мислим да се ту радило о најлакшем прелазу јер се ради о политици континуитета.

Да ли сте неке одлуке доносили пре општих консултација? Да ли сте радили на своју руку?

Увек је спољна политика била институционално утврђивана и увек су све одлуке доношене у складу са законом.

Да ли због година, да ли због блискости с Борисом Тадићем, тек о Вама увек причају као председниковом мезимцу још из дана када Вам је предавао психологију у Првој београдској гимназији. Колико у томе има личног, колико партијског, колико идеолошког?

Највише има институционалног.

Да ли сте се око нечега закачили с Тадићем?

Никада о томе не бих говорио у јавности чак и да се тако нешто и догодило, али срећом није.

Говорило се да Вас је Тадић припремао за премијера. Нисте прошли због отпора дела ДС-а. Какви су отад Ваши односи са страначким колегама?

Изузетно коректни су били, јесу и очекујем да ће бити у будућности. Толико је компликована наша спољнополитичка ситуација да бих се искључиво концентрисао на оно што је пред нама.

Како бисте описали Ваш однос с министром Шутановцем?

Коректан.

Колики је значај питања одбране у креирању наше дипломатије?

Политика одбране је један од најзначајнијих елемената спољне политике, поготово у свету у коме данас живимо и мислим да ће бити све значајнија.

Да ли се то односи на приближавање НАТО-у?

Не, то се пре свега односи на удруживање одбрамбених ресурса у тражењу одговора на заједничке безбедносне претње региона у 21. веку. На њих се не може одговорити индивидуално, у изолацији од других. Што се тиче интеграција у евроатлантске структуре мислим да већ довољно блиско сарађујемо са свим суседима на отклањању заједничких претњи.

Ваши критичари знају да сте некада били саветник министра одбране и да добро кувате. Сада Вашу „кухину” сумниче да сте доскорашњег начелника Генералштаба, генерала Поноша, без Тадићевог знања, навели да реагује како је реаговао.

У томе нема никакве истине.

Како је дошло до те приче. Да ли Вама неко ради о глави?

Први пут чујем такву спекулацију и она уопште нема везе са истином. Мислим да пошто је врховни командант Војске Србије донео своју одлуку није коректно ни примерено више коментарисати овај случај.

Колико сте самостални у креирању и вођењу спољне политике? Колико се ослањате на Министарство на чијем сте челу, колико на Вашег пријатеља и политичког ментора, председника Србије, колико на остале?

Министарство иностраних послова предлаже спољну политику коју усваја влада а која се конципира у договору с председником Републике. Што се Министарства тиче, оно је од велике помоћи приликом формирања предлога за владу.

Каква нам је дипломатија?

Ова држава је прошла кроз изузетно тежак период у неколико претходних деценија, па много тога није остало на нивоу пре почетка кризе распада Југославије. Дипломатија СФРЈ је била једна од најпознатијих, најутицајнијих на свету.

Да ли Вам је жао што тада нисте били министар иностраних послова?

Било је то време када сте као министар иностраних послова имали велики утицај у свету. Чак и данас можете да се сретнете с дубоким поштовањем које је свет гајио према нашој дипломатији.

Да ли се тај капитал разграђује или се користи као темељ на коме се нешто гради?

Мислим да ће то бити један од приоритета наше спољне политике у годинама пред нама да пробамо да консолидујемо умногоме разграђен капитал из тог времена, да га поново сложимо и да се вратимо на неке географске просторе на којима смо били присутни. Сматрамо да је у 2009. потребно појачати ангажованост у Покрету несврстаних али и у

другим регионалним групама и иницијативама у којима је Југославија некада имала значајан утицај.

Србија је дуго имала само две дипломатске адресе: Брисел и Вашингтон. Сада се саобраћај проширио. Тесно сарађујемо с Русијом, имамо добре односе с Кином, повратили смо сарадњу с Покретом несврстаних који смо самоиницијативно напустили. Да ли то значи да препознајемо да свет поново није једнополаран?

Свет дефинитивно престаје да буде једнополаран. Ова година ће бити изузетно сложена и због економске кризе која ће погодити све делове света. Та сложена слика одређује да изградите односе са свима који имају утицаја на ту причу. Ми као мала земља с проблемом који је заинтересовао читав свет – мислим на Косово – имамо потребу да изградимо блиске односе са што већим бројем земаља.

До сада смо многе цехове плаћали што нисмо знали да препознамо шта се догађа око нас.

Апсолутно. У томе се крије тајна успеха или неуспеха спољне политике једне мале земље. Морате добро да разумете та кретања и да се стално репозиционирате.

Шта Ви предвиђате. Како ће се развити свет наредних годину-две?

Мислим да ће се кључни играчи одредити за сарадњу како би се изашло из светске кризе. Ускоро ћемо имати нову америчку администрацију од које се много очекује. Она ће у великој мери дати тон, а имајући у виду предизборна обећања надам се да ће то бити приступ заједничког ангажовања на проблемима који нас све погађају.

Вама се приписује заслуга што је Србија у УН прогурала иницијативу да Међународни суд правде у Хагу преиспита једнострано проглашење независности Косова и Метохије. Ваш дипломатски салдо краси и споразум од шест тачака око Еулекса. Тада сте говор завршили речима: „Србија је рекла своје”. Имате ли ипак још нешто да кажете?

Мислим да смо пронашли институционално решење за проблем дневног управљања Покрајином на начин који је био прихватљив за све и добио експлицитну подршку Савета безбедности. Очекујем да ове године неће доћи до померања око питања статуса, јер ће се тим питањем све време бавити Међународни суд правде, али имаћемо веома много посла да спречимо покушаје игнорисања овог процеса. Очекујем огромне притиске на око 50 држава широм света да признају КиМ и тиме практично игноришу судски процес. Активни смо. Нема одмора. Покушаћемо да те притиске скренемо, ублажимо, зауставимо. Надам се да ћемо бити успешни.

А шта ће Србија да каже?

Изборили смо се да 2008. не донесе катастрофалне последице по мир и безбедност у региону. Да Србија није реаговала на начин на који јесте, имали бисмо далеко тежу ситуацију. Пошто смо се и у међународној арени и у региону изборили да не дође до оштрих конфронтација и поред тога што је једнострано проглашена независност КиМ, мислим да 2009. може да буде година консолидације и смиривања тензија. Србија има капацитет, енергију и снагу да буде лидер у убрзавању процеса интеграција читавог Западног Балкана који обележавају две изузетно неуралгичне тачке: Косово и Босна и Херцеговина. Та два питања могу да се решавају уз конструктивно ангажовање свих, пре свега Србије. За то смо спремни.

Подсећате на успехе у глобалној арени, али они су одмах били пропраћени оштрим критикама Вас лично да водите „дипломатију конфронтације” која Србију удаљава од ЕУ. Кажу да сте „тврда линија”. Да ли је и то део притисака које најављујете?

Тешко ми је да разумем да неко политику Србије квалификује као „политику конфронтације”. Србија је земља на коју је у 2008. извршен директан удар који је за последицу имао угрожавање уставног поретка, суверенитета и територијалног интегритета. Ова влада је прва влада у историји Балкана која је на такву врсту удара одлучила да одреагује мирно, дипломатски, користећи међународне институције. Захваљујући Србији, Међународни суд правде први пут у историји разматра питање сецесије. Ако такав приступ заслужује квалификацију конфронтационе политике, онда ја за тако нешто не могу да имам разумевање. Такву критику нисам спреман да прихватим. На крају, ово није моја политика, ово је политика Владе Србије.

Србија је дуго била део проблема на Западном Балкану. Вас лично сада критикују

да се поводом контратужбе Хрватске сукобљавате са суседима што онемогућава да постанемо део решена. Како то тумачите?

Веома је тешко разумети реченицу: контратужба је нанела штету односима у региону. А шта је онда нанела тужба? Србија је учинила све да одговори Хрватску од те тужбе, али Хрватска је одбијала све предлоге. Не могу да верујем да наше понашање може да се проглашава за активно нарушавање добрих међусуседских односа.

Делујете увек насмејано, па Вас је тешко замислити у тврдим сусретима. Умете ли да будете оштри у личној комуникацији?

Било је много тврдих разговора. Нећу никад заборавити серију разговора које сам имао са (помоћником државног секретара САД) Данијелом Фридом. Уопште, током свих међународних сусрета ја само саопштавам наше државне ставове. У неким својим аспектима они нису подложни ревизији, па се то можда може назвати тврдоћом.

Западу сте се посебно замерили што је Србија подржала резолуцију око Ирана у УН. Ако је то компензација за подршку несврстаних, исламских, арапских земаља у УН, зашто отворено не кажете: „Јесте, па шта. То је добро за наше интересе”. Јавност би схватила да смо препознали сопствени интерес, што није честа појава, и да смо у стању да се боримо за тај интерес, што је још ређа појава.

Потпуно сте у праву. Сада смо у ситуацији када с лимитираним ресурсима морамо да бранимо изузетно широк фронт када је реч о једном од наших најважнијих спољнополитичких приоритета, а то је одбрана уставног поретка дипломатским путем. Добрим делом смо у томе успели зато што смо имали подршку једног дела несврстаних земаља, укључујући и Ирана. То се посебно односи на противљење Ирана тези да је косовско питање верско питање.

Оваквих одлука биће још?

Дефинисали смо национални интерес у спољној политици и бранићемо три кључна

приоритета: одбрана уставног поретка дипломатским средствима, убрзавање процеса европских интеграција и успостављање што је могуће бољих односа у региону.

Тако се браните од оптужби да сте прво били амерички човек, потом руски а сада човек ислама?

Ја сам човек који има задатак да спроводи спољну политику Србије.

Једном сте рекли да Србија има „моралну обавезу” да испуни обавезе према Хашком трибуналу. Колико је српска дипломатија ангажована на хватању двојице преосталих бегунаца који би могли да се налазе у иностранству?

Занимљиво питање. Нисмо до сада били ангажовани јер надлежни органи нас тако нешто нису питали.

Колико прошле године сте изјавили да очекујете да ће Србија бити у ЕУ 2012. године. Глобална криза несумњиво ће утицати да додатно спласне ентузијазам ЕУ за проширењем. Пошто знају колико сте пута рекли да ће се Србија одрећи уласка у ЕУ уколико јој се као услов постави признање косовске независности, зар не мислите да би постављање управо тог услова било најлакши пут да нас гурну у страну?

Таква опасност постоји и наш задатак је да спречимо постављање таквог услова који би потпуно зауставио процес интеграције. Мислим да можемо да се против тога изборимо јер постоји део чланица ЕУ које се супротстављају независности Косова. Мислим да можемо да будемо успешни.

Показује се да је довољна једна чланица ЕУ која блокира напредовање Србије ка ЕУ. Да ли су реалне шансе за деблокаду тог процеса?

Од највеће је важности да ми у Србији градимо право европско друштво, да омогућимо грађанима Србије да се осећају као грађани Европе. Када ће конкретни институционални кораци ка чланству бити направљени то умногоме зависи од екстерног стицаја околности.

А какве су „интерне околности” како би се све то реализовало?

Тешке су. Имамо парализу неких институција, пре свега парламента. Надам се да ће 2009. доћи до колективног отрежњења јер се налазимо у јако сложеним околностима и заиста морамо да престанемо с конфронтацијом и саплитањима како бисмо се ангажовали за интересе грађана Србије.

(Разговарао: Бошко Јакшић)